

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของชาวไทยมุสลิมชุมชนมัสยิดฟัตฮุลบารี เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิจัย ดังนี้

สถานภาพทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยมีสถานภาพทั่วไปดังนี้

1. เพศ

สถานภาพทางเพศของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยมีรายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงสถานภาพทางเพศของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

เพศ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ชาย	102	40.32
หญิง	151	59.68
รวม	253	100

จากตารางที่ 1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 151 คน คิดเป็นร้อยละ 59.68 ส่วนผู้ตอบแบบสอบถามเพศชาย จำนวน 102 คน คิดเป็นร้อยละ 40.32

2. อายุ

สถานภาพด้านอายุของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยมีรายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงสถานภาพด้านอายุของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

อายุ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
15 - 20 ปี	56	22.13
21 - 30 ปี	44	17.39
31 - 40 ปี	111	43.87

41 ปีขึ้นไป	42	16.61
รวม	253	100

จากตารางที่ 2 พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อายุ 31 - 40 ปี จำนวน 111 คน คิดเป็นร้อยละ 43.87 รองลงมาได้แก่กลุ่มอายุ 15 - 20 ปี จำนวน 56 คน คิดเป็นร้อยละ 22.13 กลุ่มอายุ 21 - 30 ปี จำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 17.39 และกลุ่มอายุ 41 ปีขึ้นไป จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 16.61 ตามลำดับ

3. อาชีพ

สถานการณ์ด้านอาชีพของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยมีรายละเอียดดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงสถานการณ์ด้านอาชีพของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

อาชีพ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
รับราชการ พนักงานรัฐ/ รัฐวิสาหกิจ	22	8.70
พนักงานเอกชน	145	57.31
รับจ้าง	36	14.23
อาชีพอิสระ/อื่นๆ	50	19.76

จากตารางที่ 3 พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประกอบอาชีพพนักงานเอกชน จำนวน 145 คน คิดเป็นร้อยละ 57.31 รองลงมาประกอบอาชีพอิสระหรืออื่นๆ จำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 19.76 ประกอบอาชีพรับจ้าง จำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 14.23 และประกอบอาชีพรับราชการ พนักงานรัฐหรือรัฐวิสาหกิจ จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 8.70 ตามลำดับ

4. รายได้

สถานการณ์ด้านรายได้ของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยมีรายละเอียดดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงสถานการณ์ด้านรายได้ของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

รายได้ (บาท) ต่อเดือน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ต่ำกว่า 12,000	71	28.07
12,001 - 15,000	134	52.96
15,001 - 20,000	32	12.65
สูงกว่า 20,000	16	6.32

จากตารางที่ 4 พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้ระหว่าง 12,001 – 15,000 บาทต่อเดือน จำนวน 134 คน คิดเป็นร้อยละ 52.96 รองลงมาเป็นผู้มีรายได้ต่ำกว่า 12,000 บาทต่อเดือน จำนวน 71 คน คิดเป็นร้อยละ 28.07 ผู้มีรายได้ระหว่าง 15,001 – 20,000 บาทต่อเดือน จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 12.65 และผู้มีรายได้สูงกว่า 20,000 บาทต่อเดือน จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 6.32

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของชาวไทยมุสลิมชุมชนมัสยิดพัทลุงบาริ เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ปัจจัยอาชีพ ระดับการศึกษาและรายได้ ไม่มีอิทธิพลต่อการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตแต่อย่างใด ส่วนปัจจัยเพศ มีอิทธิพลต่อการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตในด้านต่าง ๆ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ด้านการปฏิบัติตนต่อผู้อื่น

ผู้วิจัยพบว่า ปัจจัยเพศมีผลต่อการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตด้านการปฏิบัติตนต่อผู้อื่น ในเรื่อง การประพฤติตนเป็นผู้หน้าไหว้หลังหลอก (ต่อหน้าทำดี แต่ลับหลังนินทาหรือหาทางทำร้าย) การร่วมกิจกรรมพัฒนาจริยธรรมของชุมชน และการตั้งเงื่อนไขเมื่อพบสมาชิกในชุมชนทำผิดหลักการอิสลาม

1.1 อิทธิพลของปัจจัยเพศต่อการประพฤติตนเป็นผู้หน้าไหว้หลังหลอก (ต่อคนหน้าทำดี แต่ลับหลังนินทาหรือหาทางทำร้าย) ผู้วิจัยพบว่า เพศที่แตกต่างกันมีผลต่อการประพฤติตนเป็นผู้หน้าไหว้หลังหลอก ดังรายละเอียดในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 แสดงอิทธิพลของปัจจัยเพศต่อการประพฤติตนเป็นผู้หน้าไหว้หลังหลอก

การประพฤติตนเป็นผู้หน้าไหว้หลังหลอก	ชาย	หญิง	รวม	χ^2	p-value
	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)		
เป็นประจำ	-	-	-	51.244	0.000
นาน ๆ ครั้ง	50 19.8%	69 27.3%	119 47.0%		
ไม่เคยเลย	114 45.1%	20 7.9%	134 53.0%		
อื่นๆ	-	-	-		

รวม	164	89	253
	64.8%	35.2%	100.0%

จากตารางที่ 5 พบว่า $\chi^2 = 51.244$ และ $p\text{-value} = 0.000$ ซึ่งมีค่าน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ 0.05 หมายถึง ปัจจัยด้านเพศมีอิทธิพลต่อการประพาดิตนเป็นผู้หน้าไหว้หลังหลอก โดยกลุ่มตัวอย่างเพศชาย จะไม่เคยมีประพาดิตนเป็นผู้หน้าไหว้หลังหลอก มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 45.1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$)

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับการประพาดิตนเป็นผู้หน้าไหว้หลังหลอก กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างเพศชายส่วนใหญ่จะไม่เคยประพาดิตนเป็นผู้หน้าไหว้หลังหลอกเลย ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างเพศหญิงส่วนใหญ่จะประพาดิตนเป็นผู้หน้าไหว้หลังหลอกบ้างนาน ๆ ครั้ง

1.2 อิทธิพลของปัจจัยเพศต่อการร่วมกิจกรรมพัฒนาจริยธรรมของชุมชน ผู้วิจัยพบว่า เพศที่แตกต่างกันมีผลต่อการร่วมกิจกรรมพัฒนาจริยธรรมของชุมชน ดังรายละเอียดในตารางที่ 6

ตารางที่ 6 แสดงอิทธิพลของปัจจัยเพศต่อการร่วมกิจกรรมพัฒนาจริยธรรมของชุมชน

การพัฒนาจริยธรรมของชุมชน	ชาย	หญิง	รวม	χ^2	p-value
	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)		
เป็นประจำ	105 41.5%	13 5.1%	118 46.6%	56.611	0.000
นาน ๆ ครั้ง	59 23.3%	76 30.0%	135 53.4%		
ไม่เคยเลย	-	-	-		
อื่นๆ	-	-	-		
รวม	164 64.8%	89 35.2%	253 100.0%		

จากตารางที่ 6 พบว่า $\chi^2 = 56.611$ และ $p\text{-value} = 0.000$ ซึ่งมีค่าน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ 0.05 หมายถึง ปัจจัยด้านเพศมีอิทธิพลต่อการพัฒนาจริยธรรมของชุมชน โดยกลุ่มตัวอย่างเพศชาย จะมีการพัฒนาจริยธรรมของชุมชนเป็นประจำ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 41.5 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$)

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับการพัฒนาจริยธรรมของชุมชน กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างเพศชายส่วนใหญ่จะมีการพัฒนาจริยธรรมของชุมชนเป็นประจำ ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างเพศหญิงส่วนใหญ่จะมีการพัฒนาจริยธรรมของชุมชนบ้างนาน ๆ ครั้ง

1.3 อิทธิพลของปัจจัยเพศต่อการตัดสินใจเมื่อพบสมาชิกในชุมชนทำผิดหลักการอิสลาม ผู้วิจัยพบว่า เพศที่แตกต่างกันมีผลต่อการตัดสินใจเมื่อพบสมาชิกในชุมชนทำผิดหลักการอิสลาม ดังรายละเอียดในตารางที่ 7

ตารางที่ 7 แสดงอิทธิพลของปัจจัยเพศต่อการตัดสินใจเมื่อพบสมาชิกในชุมชนทำผิดหลักการอิสลาม

การตัดสินใจเมื่อสมาชิกในชุมชนทำผิดหลักการอิสลาม	ชาย	หญิง	รวม	χ^2	p-value
	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)		
เป็นประจำ	157 62.1%	31 12.3%	188 74.3%	112.410	0.000
นาน ๆ ครั้ง	3 1.2%	35 13.8%	38 15.0%		
ไม่เคยเลย	4 1.6%	23 9.1%	27 10.7%		
อื่นๆ	-	-	-		
รวม	164 64.8%	89 35.2%	253 100.0%		

จากตารางที่ 20 พบว่า $\chi^2 = 112.410$ และ p-value = 0.000 ซึ่งมีค่าน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ 0.05 หมายถึง ปัจจัยด้านเพศมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเมื่อสมาชิกในชุมชนทำผิดหลักการอิสลาม โดยกลุ่มตัวอย่างเพศชาย จะมีการตัดสินใจเมื่อสมาชิกในชุมชนทำผิดหลักการอิสลามเป็นประจำ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 62.1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$)

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับการตัดสินใจเมื่อสมาชิกในชุมชนทำผิดหลักการอิสลาม กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างเพศชาย จะมีการตัดสินใจเมื่อสมาชิกในชุมชนทำผิดหลักการอิสลามเป็นประจำ ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างเพศหญิง ส่วนใหญ่จะมีการตัดสินใจเมื่อสมาชิกในชุมชนทำผิดหลักการอิสลามบ้างนาน ๆ ครั้ง

2. ด้านการอุปโภคบริโภค

ผู้วิจัยพบว่า ปัจจัยเพศมีผลต่อการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตด้านการด้านการอุปโภคบริโภค ในเรื่อง การเข้าร่วมงานสังสรรค์ที่มีการบรรเลงดนตรีและเต้นรำ ซึ่งมีรายละเอียดดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 แสดงอิทธิพลของปัจจัยเพศต่อการเข้าร่วมงานสังสรรค์ที่มีการบรรเลงดนตรีและเต้นรำ

การเข้าร่วมงาน สังสรรค์ที่มีการ บรรเลงดนตรีและ เต้นรำ	ชาย	หญิง	รวม	χ^2	p-value
	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)		
เป็นประจำ	-	-	-	75.001	0.000
นาน ๆ ครั้ง	92 36.4%	1 0.4%	93 36.8%		
ไม่เคยเลย	72 28.5%	88 34.8%	160 63.2%		
อื่นๆ	-	-	-		
รวม	164 64.8%	89 35.2%	253 100.0%		

จากตารางที่ 8 พบว่า $\chi^2 = 112.410$ และ p-value = 0.000 ซึ่งมีค่าน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ 0.05 หมายถึง ปัจจัยด้านเพศมีอิทธิพลต่อการเข้าร่วมงานสังสรรค์ที่มีการบรรเลงดนตรีและเต้นรำ โดยกลุ่มตัวอย่างเพศชาย จะมีการเข้าร่วมงานสังสรรค์ที่มีการบรรเลงดนตรีและเต้นรำ บ้างนานๆ ครั้ง มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 36.4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$)

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับการเข้าร่วมงานสังสรรค์ที่มีการบรรเลงดนตรีและเต้นรำ กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างเพศชาย ส่วนใหญ่จะมีการเข้าร่วมงานสังสรรค์ที่มีการบรรเลงดนตรีและเต้นรำบ้างนานๆ ครั้ง ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างเพศหญิง ส่วนใหญ่จะไม่เข้าร่วมงานสังสรรค์ที่มีการบรรเลงดนตรีและเต้นรำเลย

3. ด้านการแก้ไขปัญหาและควบคุมอารมณ์

ผู้วิจัยพบว่า ปัจจัยเพศมีผลต่อการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตด้านการแก้ไขปัญหาและควบคุมอารมณ์ ในเรื่องการพูดจาหยาบคายเมื่อเกิดอารมณ์โมโหหรือหงุดหงิดใจ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1 อิทธิพลของปัจจัยเพศต่อการพูดจาหยาบคายเมื่อเกิดอารมณ์โมโหหรือหงุดหงิดใจ ผู้วิจัยพบว่า เพศที่แตกต่างกันมีผลต่อการพูดจาหยาบคายเมื่อเกิดอารมณ์โมโหหรือหงุดหงิดใจ ดังรายละเอียดในตารางที่ 9

ตารางที่ 9 แสดงอิทธิพลของปัจจัยเพศต่อการพูดจาหยาบคายเมื่อเกิดอารมณ์โมโหหรือหงุดหงิดใจ

การพูดจาหยาบคายเมื่อเกิดอารมณ์โมโหหรือหงุดหงิดใจ	ชาย	หญิง	รวม	χ^2	p-value
	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)	จำนวน (คน) (ร้อยละ)		
เป็นประจำ	7 2.8%	0 0.0%	7 2.8%	59.608	0.000
นาน ๆ ครั้ง	96 37.9%	11 4.3%	107 42.3%		
ไม่เคยเลย	61 24.1%	78 30.8%	139 54.9%		
อื่นๆ	-	-	-		
รวม	164 64.8%	89 35.2%	253 100.0%		

จากตารางที่ 9 พบว่า $\chi^2 = 59.608$ และ p-value = 0.000 ซึ่งมีค่าน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ 0.05 หมายถึง ปัจจัยด้านเพศมีอิทธิพลต่อการพูดจาหยาบคายเมื่อเกิดอารมณ์โมโหหรือหงุดหงิดใจ โดยกลุ่มตัวอย่างเพศชาย จะมีการพูดจาหยาบคายเมื่อเกิดอารมณ์โมโหหรือหงุดหงิดใจบ้างนานๆ ครั้งมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 37.9 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$)

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับการพูดจาหยาบคายเมื่อเกิดอารมณ์โมโหหรือหงุดหงิดใจ กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างเพศชาย ส่วนใหญ่จะมีการพูดจาหยาบคายเมื่อเกิดอารมณ์โมโหหรือหงุดหงิดใจบ้างนานๆ ครั้ง ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างเพศหญิง ส่วนใหญ่จะไม่มี การพูดจาหยาบคายเมื่อเกิดอารมณ์โมโหหรือหงุดหงิดใจเลย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติที่กล่าวมาข้างต้นจะพบว่าปัจจัยเพศ เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของชาวไทยมุสลิมชุมชนมัสยิดฟัตฮุลบารี เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร ในด้านการปฏิบัติตนต่อผู้อื่น ได้แก่ การประพฤติตนเป็นผู้หน้าไหว้หลังหลอก การร่วมกิจกรรมพัฒนาจริยธรรมของชุมชน และการตักเตือนเมื่อพบสมาชิกในชุมชนทำผิดหลักการอิสลาม ด้านการอุปโภคบริโภค ได้แก่ การเข้าร่วมงานสังสรรค์ที่มีการบรรเลงดนตรีและเต้นรำ และด้านการแก้ไขปัญหาและควบคุมอารมณ์ ได้แก่ การพูดจาหยาบคายเมื่อเกิดอารมณ์โมโหหรือหงุดหงิดใจ จากวิถีชีวิตตามวัฒนธรรมอิสลามทั้งหมด 6 ด้าน

ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากตามศาสนาบัญญัติอิสลาม ความแตกต่างระหว่างเพศชายและเพศหญิง มีความสัมพันธ์กับบทบาทและการปฏิบัติศาสนกิจ สตรีมุสลิม (มุสลิมะฮ์) ไม่สามารถปฏิบัติศาสนกิจต่าง ๆ ในขณะที่มีประจำเดือน เช่น การละหมาด การถือศีลอด การอ่านคัมภีร์ หรือแม้แต่การเข้าไปในเขตมัสยิด เป็นต้น เนื่องจากประจำเดือนถือเป็นสิ่งสกปรก ดังปรากฏในอัล-กุรอาน ความว่า “และจงอย่าเข้าใกล้นางจนกว่านางจะสะอาด” (2:222) ในขณะที่เพศชายสามารถประกอบศาสนกิจต่างๆได้ทุกช่วงเวลาโดยไม่มีข้อจำกัดดังกล่าว เมื่อเป็นเช่นนี้การเข้าถึงหลักจริยธรรมอิสลามตลอดจนความเข้าใจวิถีชีวิตมุสลิมที่ได้จากการศึกษาศาสนา อาจเกิดความไม่ต่อเนื่องหรือไม่ประสบสัมฤทธิ์ผลเท่าที่ควร เนื่องจากแหล่งความรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิตมุสลิมมาจากคัมภีร์อัล-กุรอาน และสถานที่ทำการเรียนการสอนศาสนาส่วนใหญ่อยู่ในบริเวณมัสยิด

เกี่ยวกับประเด็นนี้ ประสิทธิ์ และชัน ผู้นำชุมชนและผู้เคร่งครัดศาสนาอิสลาม กล่าวว่า “เราทราบดีว่าสตรีมีข้อจำกัดในการเข้าถึงหลักการทางศาสนามากกว่าผู้ชาย ดังนั้นระบบสังคมอิสลามจึงสนับสนุนให้เกิดการแต่งงาน เนื่องจากเราถือว่าผู้ชายต้องเรียนศาสนาจนกระจ่าง และพวกเขาจะเป็นผู้นำในการอบรมภรรยาของตนเองต่อไป” (ประสิทธิ์ และชัน, สัมภาษณ์, 16 ตุลาคม 2558) สอดคล้องกับจันทร์เพ็ญ และชัน ที่กล่าวว่า “เรื่องบางเรื่องเกี่ยวกับวิถีชีวิตก็ไม่ทราบ เพราะมีรายละเอียดมาก สมัยก่อนผู้ชายจะมีโอกาสเรียนศาสนาและภาษาอาหรับมากกว่าผู้หญิง ปัจจุบันหากมีข้อสงสัยจะคอยถามสามีหรือพ่อ หรือเมื่อมีโอกาสไปละหมาดวันศุกร์จะอยู่ฟังคุตบะฮ์ (การให้โอวาท) เพื่อเอามาใช้ในชีวิตประจำวัน” (จันทร์เพ็ญ และชัน, สัมภาษณ์, 16 ตุลาคม 2558)

จากคำกล่าวข้างต้น จะเห็นว่าข้อจำกัดของเพศหญิงในการปฏิบัติศาสนกิจมีผลต่อการเข้าถึงแหล่งความรู้ด้านศาสนา และส่งผลต่อบทบาทของเพศหญิงในสังคมอิสลามด้วย แต่ระบบของชุมชนมุสลิมก็แก้ไขปัญหาผ่านสถาบันครอบครัว โดยมีผู้ชายคอยให้ความรู้และแนะนำในเรื่องต่างๆ ดังข้อความตอนหนึ่งในคัมภีร์อัล-กุรอาน ความว่า “ชายย่อมเป็นผู้นำแห่งหญิง ตามนัยแห่งความโปรดปรานที่พระองค์ทรงประทานแก่บางคน (ชาย) เหนือกว่าบางคน (หญิง) และด้วยค่าเลี้ยงดูที่ชายจำเป็นต้องรับผิดชอบ” (4:34) ดังนั้นถือเป็นอามานะฮ์หรือความรับผิดชอบโดยตรง ที่ผู้ชายจะดำรงตนเป็นผู้นำที่ถูกต้องและคอยดูแลตักเตือนผู้หญิงให้อยู่ในระบบแห่งอิสลามที่ต้องการ ในขณะที่เดียวกันชะติษของศาสนตามุฮัมมัดก็ได้บัญญัติบทบาทของสตรีมุสลิมให้เคารพเชื่อฟังสามี ไว้เช่นกัน ความว่า “หญิงที่ละหมาดครบห้าเวลาและรักษาอวัยวะเพศของนาง (จากการผิดประเวณี)

และเคารพศักดิ์สามี นางจะได้เข้าสู่สวรรค์ ตามที่นางต้องการ” (ดิรมีชัย) อย่างไรก็ตามไม่ว่าเพศหญิงหรือเพศชายต่างก็มีความเท่าเทียมกันในเรื่องผลของการกระทำ ดังที่ปรากฏในอัล-กุรอาน ความว่า “ผู้ใดกระทำการดี จะเป็นเพศชายหรือหญิงก็ตาม และเขาเป็นผู้ศรัทธา ดังนั้น แน่นอน เราจะให้เขาดำรงชีวิตที่ดี และแน่นอนเราจะตอบแทนพวกเขาโดยประเสริฐยิ่งตามที่พวกเขากระทำ” (16:97) กระบวนการทางสังคมเช่นนี้สอดคล้อง กับคำกล่าวของ รัสสร ลิมานนท์ (2542 : 3) ที่กล่าวว่า การกำหนดบทบาททางเพศมีขึ้นตามลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรม เพศที่สังคมกำหนดนี้ส่งผลกระทบต่อสถานภาพของชายและหญิงในสังคมนั้นๆ เพราะเมื่อสังคมกำหนดบทบาทความรับผิดชอบให้ชายหญิงแล้ว จะมีผลโดยตรงต่อความสัมพันธ์ระหว่างชายและหญิงในสังคมนั้น ๆ

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลแสดงให้เห็นว่าเพศเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชาวไทยมุสลิม และสะท้อนว่าการทำหน้าที่ของเพศชายในการดำรงตนเป็นผู้นำและให้ความรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิตตามหลักอิสลามแก่เพศหญิง ตลอดจนกระบวนการทางสังคมในการกำหนดบทบาทหน้าที่ของเพศในสังคมชาวไทยมุสลิมในชุมชนมัสยิดพัทธอุบลารีนั้นยังไม่ประสบความสำเร็จเต็มที่ อย่างไรก็ตามผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นข้อมูลสำคัญในการกำหนดนโยบายหรือการพัฒนาหลักการดำรงวิถีชีวิตมุสลิมตามระบอบอิสลามต่อไป

ทัศนคติและพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตของชาวไทยมุสลิมชุมชนมัสยิดพัทธอุบลารีย์ เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร

จากการศึกษาพบว่าทัศนคติและพฤติกรรมเป็นสิ่งที่เกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันอย่างแนบแน่น โรเจอร์ (Roger , 1978 : 208 – 209 อ้างถึงใน สุรพงษ์ โสธนะเสถียร , 2533 : 122) ได้กล่าวถึงทัศนคติว่า เป็นดัชนีชี้ว่าคุณคนนั้นคิดและรู้สึกอย่างไรกับคนรอบข้าง วัตถุหรือสิ่งแวดล้อม ตลอดจนสถานการณ์ต่าง ๆ โดยทัศนคตินี้มีรากฐานมาจากความเชื่อที่จะส่งผลถึงพฤติกรรมในอนาคต ทัศนคติจึงเป็นความพร้อมที่จะตอบสนองต่อสิ่งเร้าและเป็นมิติของการประเมินเพื่อแสดงว่าชอบหรือไม่ชอบต่อประเด็นหนึ่ง ๆ ซึ่งถือเป็นการสื่อสารภายในบุคคล (Interpersonal Communication) ที่เป็นผลกระทบมาจากการรับสารอันจะมีผลต่อพฤติกรรมต่อไป นอกจากนี้ ศักดิ์ สุนทรเสถียร (2531 : 2) ยังได้กล่าวถึงทัศนคติที่เชื่อมโยงไปถึงพฤติกรรมของบุคคล ว่าทัศนคติหมายถึงความสลับซับซ้อนของความรู้สึก หรือการมีอคติของบุคคลในการสร้างหรือกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งตามประสบการณ์ของบุคคลนั้นที่ได้รับมาหรือพฤติกรรม

จึงกล่าวได้ว่าทัศนคติคือเหตุที่นำไปสู่พฤติกรรมของมนุษย์ต่อสิ่งแวดล้อมรอบข้าง สองสิ่งนี้มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันอย่างแยกไม่ออก จากการวิเคราะห์ทัศนคติและพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตของชาวไทยมุสลิมชุมชนมัสยิดพัทธอุบลารีย์ เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร พบว่าปรากฏทัศนคติและพฤติกรรมในการดำเนินชีวิต 2 ลักษณะ ได้แก่ ทัศนคติและพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตตาม

วัฒนธรรมอิสลาม และทัศนคติและพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตที่ขัดต่อวัฒนธรรมอิสลาม ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. ทัศนคติและพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตตามวัฒนธรรมอิสลาม

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าชาวไทยมุสลิมชุมชนมัสยิดพัตฮัลบารี มีทัศนคติและพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตตามวัฒนธรรมอิสลาม 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการประพฤติตนตามหลักศาสนา ด้านการครองเรือน และด้านการประกอบอาชีพ ดังรายละเอียดในตารางที่ 12

ตารางที่ 10 แสดงทัศนคติและพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตตามวัฒนธรรมอิสลาม

ทัศนคติและพฤติกรรม	สอดคล้องกับวัฒนธรรมอิสลาม		ขัดกับวัฒนธรรมอิสลาม		รวม	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ด้านการประพฤติตนตามหลักศาสนา	253	100	0	0	253	100
ด้านการครองเรือน	253	100	0	0	253	100
ด้านการประกอบอาชีพ	253	100	0	0	253	100

จากตารางที่ 10 จะเห็นได้ว่ากลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมีทัศนคติและพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตด้านการประพฤติตนตามหลักศาสนา ด้านการครองเรือน และด้านการประกอบอาชีพตามวัฒนธรรมอิสลามทั้งสิ้น แสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของชาวไทยมุสลิมชุมชนนี้เป็นอย่างดี ทัศนคติและพฤติกรรมในด้านการประพฤติตนตามหลักศาสนานั้น เป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการเป็นมุสลิม เนื่องจากชาวมุสลิมทุกคนต้องกล่าวคำปฏิญาณในการรับอิสลามเป็นศาสนาของตน เป็นหลักการพื้นฐานที่ชาวมุสลิมถูกปลูกฝังตั้งแต่เด็ก มุฮัมหมัด สาวัง กล่าวถึงเรื่องนี้ว่า “สิ่งที่บรรจุในแบบสอบถามของการวิจัยครั้งนี้ ด้านการประพฤติตนตามหลักศาสนา เท่าที่ดูเป็นหลักการสำคัญหรือแก่นของความเป็นมุสลิม เราปลูกฝังคนในชุมชนตั้งแต่รู้หนังสือ อ่านออกเขียนได้ ทุกคนต้องเรียนสิ่งเหล่านี้ในวันหยุด ในเดือนรอมฎอนมีการอบรมและกวาดขันเด็กๆให้อ่านอัล - กุรอาน ในฤดูร้อนมีค่ายสอนหลักศาสนาทุก ๆ ปี สิ่งเหล่านี้จึงซึมซับในความคิดของคนในชุมชน เชื่อว่าแม้ยุคสมัยจะเปลี่ยนไปแต่อิหม่านหรือความศรัทธาต่อหลักศาสนาของผู้คนจะยังเหนียวแน่น” (มุฮัมหมัด สาวัง, สัมภาษณ์, 20 ตุลาคม 2558)

จากคำกล่าวของผู้สอนศาสนาในชุมชนข้างต้นและผลของการวิเคราะห์ข้อมูล สะท้อนให้เห็นว่าชุมชนนี้ให้ความสำคัญกับการปลูกฝังทัศนคติและพฤติกรรมในการดำเนินชีวิต ด้านการประพฤติตนตามหลักศาสนาเป็นอย่างมาก และเกิดประสิทธิผล ทำให้สมาชิกในชุมชนตระหนักและมั่นคงในวิถีชีวิตตามวัฒนธรรมอิสลาม

ด้านการครองเรือนและการประกอบอาชีพก็เช่นกัน รอซี เจริญราษฎร์ กล่าวว่า “ชุมชนนี้ขึ้นชื่อเรื่องความซื่อสัตย์และความขยัน ทำมาหากินสุจริต เพราะพ่อแม่และโต๊ะครูในชุมชนสั่งสอนมาตั้งแต่ยังเล็ก ถ้าใครฉ้อโกงหรือทำอาชีพผิดกฎหมาย คนในชุมชนจะไม่คบค้าสมาคมด้วย และครอบครัวนั้นก็จะมีอายมาก” (รอซี เจริญราษฎร์, สัมภาษณ์, 20 ตุลาคม 2558) มุฮัมหมัด สาวัง กล่าวถึงประเด็นนี้ว่า “การครองเรือนนี้เป็นจุดเด่นของชุมชนนี้ เนื่องจากเรามีจารีตที่จะแต่งงานกันเฉพาะมุสลิมเท่านั้น ไม่นิยมแต่งงานกับมออัลลัฟ (ชาวศาสนาอื่นที่เปลี่ยนศาสนามาเป็นชาวมุสลิมในภายหลังเนื่องจากแต่งงานกับชาวมุสลิม) ดังนั้นการแต่งงานจึงมักเกิดกับคนในชุมชนหรือละแวกใกล้เคียง ซึ่งมีพื้นฐานความเชื่อมั่นคงในการครองเรือน เรื่องนี้เรามีคุดบะฮู (การเทศนา) ทุกสัปดาห์ ผมจะสอนเด็กๆ เสมอ และบรรพบุรุษเราก็เป็นแบบอย่างที่ดีเรื่องการครองเรือนมาตลอด การประกอบอาชีพก็เช่นกัน เป็นจุดเด่นของพวกเราที่ชุมชนอื่นรู้จักและน่าภาคภูมิใจมาก” (มุฮัมหมัด สาวัง, สัมภาษณ์, 20 ตุลาคม 2558) สอดคล้องกับ นางสินะ และซัน ที่กล่าวว่า “ดิฉันถูกอบรมมาตั้งแต่ยังเล็กเรื่องการดูแลครอบครัวและการทำมาหากิน ดิฉันเกิดที่นี่และมีสามีเป็นคนที่นี่ เรารู้จักกันดี ทั้งเรื่องนิสัยใจคอหรือความถนัด เมื่อแต่งงานแล้วดิฉันจึงไม่ต้องปรับตัว และไม่ค่อยมีปากเสียงผิดใจกัน เพราะความใกล้ชิดของเครือญาติ หากทำตัวไม่ดีอาจถูกตำหนิได้”

จากคำกล่าวข้างต้นสะท้อนให้เห็นบริบทของการแต่งงานระหว่างสมาชิกในชุมชนและชุมชนใกล้เคียง ทำให้มีความคุ้นเคยกับสิ่งแวดล้อมและสมาชิกในชุมชนเป็นอย่างดี ไม่ต้องมีการปรับตัวมาก มีพื้นฐานในการประกอบอาชีพคล้ายคลึงกัน อีกทั้งการอบรมปลูกฝังในเรื่องดังกล่าว และระบบเครือญาติก็มีส่วนสำคัญต่อทัศนคติและพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตด้านการครองเรือนและการประกอบอาชีพ จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลกล่าวได้ว่าชาวไทยมุสลิมชุมชนมัสยิดฟัตฮุลบารีมีทัศนคติและพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตด้านการประพฤติตนตามหลักศาสนา ด้านการครองเรือน และด้านการประกอบอาชีพตามวัฒนธรรมอิสลาม

2. ทัศนคติและพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตที่ขัดต่อวัฒนธรรมอิสลาม

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าชาวไทยมุสลิมชุมชนมัสยิดฟัตฮุลบารีบางส่วน มีทัศนคติและพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตที่ขัดต่อวัฒนธรรมอิสลาม 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการปฏิบัติตนต่อผู้อื่น ด้านการอุปโภคบริโภค และด้านการแก้ไขปัญหาและควบคุมอารมณ์ ดังรายละเอียดในตารางที่ 13

ตารางที่ 11 แสดงทัศนคติและพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตที่ขัดต่อวัฒนธรรมอิสลาม

ทัศนคติและพฤติกรรม	สอดคล้องกับวัฒนธรรมอิสลาม		ขัดกับวัฒนธรรมอิสลาม		รวม	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ด้านการปฏิบัติตนต่อผู้อื่น	106	41.90	147	58.10	253	100
ด้านการอุปโภคบริโภค	153	60.47	100	39.53	253	100
ด้านการแก้ไขปัญหาและควบคุมอารมณ์	129	50.99	124	49.01	253	100

จากตารางที่ 11 จะเห็นได้ว่ามีชาวไทยมุสลิมชุมชนมัสยิดฟัตฮุลบาริบางส่วน มีทัศนคติและพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตที่ขัดต่อวัฒนธรรมอิสลาม 3 ด้าน โดยมีทัศนคติและพฤติกรรมในการดำเนินชีวิต ด้านการปฏิบัติตนต่อผู้อื่นขัดกับวัฒนธรรมอิสลามมากที่สุด จำนวน 147 คน คิดเป็นร้อยละ 58.10 รองลงมาได้แก่ ทัศนคติและพฤติกรรมในการดำเนินชีวิต ด้านการแก้ไขปัญหาและควบคุมอารมณ์ จำนวน 124 คน คิดเป็นร้อยละ 49.01 และ ทัศนคติและพฤติกรรมในการดำเนินชีวิต ด้านการอุปโภคบริโภค จำนวน 100 คน คิดเป็นร้อยละ 39.53 ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนี้เป็นข้อค้นพบสำคัญที่แสดงให้เห็นแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชาวไทยมุสลิมในปัจจุบันและอนาคต ทัศนคติและพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตด้านการปฏิบัติตนต่อผู้อื่น ขัดกับวัฒนธรรมอิสลามมากที่สุด เช่น การประพฤติตนเป็นผู้นำไหว้หลังหลอก การไม่เข้าร่วมกิจกรรมด้านจริยธรรมของชุมชน หรือการไม่ตักเตือนเมื่อเห็นผู้อื่นกระทำความผิด สิ่งเหล่านี้เกิดจากการปรับตัวของสมาชิกในชุมชนตามโครงสร้างทางสังคมที่พัฒนาเป็นสังคมเมือง อับดุลบากี เซะวิเศษ กรรมการชุมชนฝ่ายพัฒนาชุมชน กล่าวว่า “แต่เดิมชุมชนเราเป็นสังคมชนบท ไม่มีความเจริญเท่าที่ควร อาชีพของคนที่นี่ปลูกผักและทำขนมขาย บ้างก็เป็นช่างไม้ แต่เมื่อมีห้างสรรพสินค้า มีบริษัทขนาดใหญ่ ตลอดจนมีการขยายถนน ทำให้บริเวณที่ตั้งชุมชนมีความเจริญและกลายเป็นชุมชนเมืองขึ้น คนในชุมชนมีการติดต่อสื่อสารกับคนภายนอกชุมชนมากขึ้น การติดต่อสื่อสารหรือการเข้า

สังคมนี้ทำให้การปฏิบัติตนต่อผู้อื่นตามแนวทางอิสลามเปลี่ยนแปลงไปมาก” (อับดุลบากี เซะวีเศษ, สัมภาษณ์, 21 ตุลาคม 2558)

คำกล่าวของอับดุลบากี เซะวีเศษ สอดคล้องกับ ประสิทธิ์ และชัน ที่กล่าวว่า “การปฏิบัติตนต่อผู้อื่นตามแนวทางอิสลามในชุมชนเห็นได้ชัดว่าเปลี่ยนไปมาก สมัยก่อนเราอยู่กันอบอุ่นใกล้ชิดในชุมชน ทำให้เรายึดมั่นแบบแผนต่าง ๆ ตามอัล – กุรอาน และการปฏิบัติของท่านนบีไว้ได้ แต่ทุกวันนี้คนที่ส่วนมากต้องใช้ชีวิตกับคนภายนอกซึ่งมีวัฒนธรรมที่ต่างจากเราไป คนเหล่านี้ก็ปรับตัวเพื่อให้อยู่กับคนภายนอกได้ วิธีชีวิตในด้านนี้จึงแทบไม่เหลืออยู่แล้วในชุมชน” (ประสิทธิ์ และชัน, สัมภาษณ์, 21 ตุลาคม 2558) จากคำกล่าวของกรรมการชุมชนและผู้เคร่งครัดศาสนาในชุมชน สะท้อนให้เห็นถึงสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตด้านการปฏิบัติตนต่อผู้อื่นได้อย่างชัดเจน นั่นคือการขยายตัวของชุมชนเมืองและการปฏิสัมพันธ์กับคนภายนอก

ส่วนทัศนคติและพฤติกรรมในการดำเนินชีวิต ด้านการอุปโภคบริโภค ชัดกับวัฒนธรรมอิสลามมากเป็นลำดับที่ 2 จากการสอบถามเยาวชนในชุมชนเกี่ยวกับทัศนคติและพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตด้านการอุปโภคบริโภค พบว่าเยาวชนส่วนมากยังขาดความเข้าใจที่ถูกต้องในเรื่องดังกล่าว เช่น อาทิตย์ และชัน กล่าวว่า “ไม่รู้ว่าเคเอฟซีกินได้หรือไม่ได้ แต่ก็กินบ่อย ๆ เพราะเพื่อน ๆ ก็กิน ไม่มีใครว่าอะไร” (อาทิตย์ และชัน, สัมภาษณ์, 21 ตุลาคม 2558) สอดคล้องกับชานา บุญมาเลิศ ที่กล่าวว่า “วันหยุดเคยกินเคเอฟซีกับเพื่อน พิซซาก็เคยแต่ไม่ใช่หน้าหมู” (ชานา บุญมาเลิศ, สัมภาษณ์, 21 ตุลาคม 2558) คำกล่าวของเยาวชนข้างต้นสะท้อนถึงความไม่เข้าใจหลักการด้านศาสนาเกี่ยวกับการอุปโภคบริโภค และยังแสดงให้เห็นอิทธิพลของวัฒนธรรมบริโภคนิยมจากการบริโภคอาหารจานด่วนในห้างสรรพสินค้า สอดคล้องกับ คำกล่าวของนิธิ เอียวศรีวงศ์ (2554 : 47) ที่กล่าวว่า สินค้าในตลาดบริโภคนิยม นอกจากจะมีคุณสมบัติเฉพาะของตัวสินค้าแล้ว ยังมีคุณค่าในเชิงบริโภคซึ่งมีองค์ประกอบหลายอย่าง เช่น กินพิซซ่า เพราะมันทันสมัย ให้ความสะดวกสบายสำหรับวิถีชีวิตปัจจุบัน สามารถรับประทานที่บ้านได้ง่าย ชวนใครไปรับประทานได้ง่าย เนื่องจากไม่มีคนไม่ชอบและไม่มีคนเกลียด

ทัศนคติและพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตด้านการแก้ไขปัญหาและควบคุมอารมณ์ พบว่าชัดกับวัฒนธรรมอิสลามเป็นลำดับสุดท้าย จากการสัมภาษณ์วิฑูรย์ และชัน กรรมการชุมชนด้านส่งเสริมจริยธรรม กล่าวว่า “ปัจจุบันสื่อต่าง ๆ มีอิทธิพลต่อคนในชุมชนมาก ทุกบ้านมีโทรทัศน์ และส่วนมากก็มีอินเทอร์เน็ต บางคนติดละครและก็ติดคำพูดหรือวิธีการแก้ปัญหาต่าง ๆ มาจากตัวละครด้วย เช่น คำหยาบคาย คำต่างประเทศ คำพวน ภาษาของเพศที่สาม เมื่อมีอารมณ์โมโหก็มักจะใช้คำพูดเหล่านี้

สภหรือตอบโต้กัน ทำให้เกิดความขัดแย้งในชุมชนอยู่เนืองๆ นอกจากนี้สื่อภาพยนตร์ต่าง ๆ ก็มักมีฉากล่อแหลม ยั่วยุทางเพศ หรือใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหา ทั้งหมดนี้ทำให้สมาชิกในชุมชนจำนวนไม่น้อยมีปัญหาในการควบคุมอารมณ์ของตน” (วิทวัส และชัน, สัมภาษณ์, 21 ตุลาคม 2558)

คำกล่าวนี้สอดคล้องกับมัชชาเราะห์ กันซัน ที่กล่าวว่า “ลูก ๆ ของฉันมักจะใช้เวลาหัวค้ำอยู่กับโทรทัศน์ หลายครั้งที่พวกเขาใช้คำพูดและกริยาก้าวร้าวเมื่อถูกขัดใจ ซึ่งพวกเขาไม่เคยใช้คำพูดเหล่านี้และฉันกับสามีก็ไม่เคยใช้หรือได้ยินคำเหล่านี้มาก่อน จนวันฉันได้ยินวัยรุ่นที่ร้านของชำพูดกัน ซักถามจึงรู้ว่ามาจากซีรีส์เรื่องหนึ่ง ฉันได้ตักเตือนเด็ก ๆ แล้วและคิดว่าโทรทัศน์เป็นต้นเหตุของพฤติกรรมแบบนี้” (มัชชาเราะห์ กันซัน, สัมภาษณ์, 21 ตุลาคม 2558) จากคำกล่าวข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่าสื่อสารมวลชนและความเจริญทางเทคโนโลยีมีผลต่อทัศนคติและพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตของชาวไทยมุสลิม ในชุมชนมัสยิดพัตฮูลบารีเป็นอย่างมาก

ปัจจุบันแม้ว่าชุมชนมัสยิดพัตฮูลบารีจะมีการณรงค์และจัดกิจกรรมทางศาสนา เพื่อสร้างทัศนคติและพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตตามวัฒนธรรมอิสลามอยู่เสมอก็ตาม แต่เนื้อหาในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ มักเน้นถึงหลักความเชื่อและการประพฤติตนตามหลักศาสนาเท่านั้น ไม่ได้ให้ความสำคัญกับการชี้แนะการปฏิบัติตนต่อผู้อื่น การอุปโภคบริโภค หรือ การแก้ไขปัญหาและควบคุมอารมณ์ เกี่ยวกับเรื่องนี้ มุฮัมหมัด สาวัง กล่าวว่า “ชุมชนเรามีหลักสูตรชีวิต กล่าวคือเป็นการเรียนรู้ที่เราจัดขึ้นในโอกาสต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการประชุม การจัดค่าย การอบรม การสัมมนา แต่เราเน้นเพียงหลักอิสลามที่เกี่ยวกับอากิเตฮฺ (ความเชื่อ) ซึ่งจะว่าไปเป็นทฤษฎี แต่เราไม่ได้นำแนวคิดทางศาสนามาย่อยเพื่อให้ผู้คนนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงในชีวิต นี่อาจเป็นจุดอ่อนของฝ่ายการศึกษาในชุมชนซึ่งผมรับผิดชอบอยู่ การปฏิบัติตนต่อผู้อื่น การอุปโภคบริโภค การแก้ไขปัญหา การควบคุมอารมณ์ เป็นเรื่องสำคัญที่เรามองข้าม และการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นชัดแล้วว่ามันกำลังเป็นปัญหาในหมู่มุสลิม” (มุฮัมหมัด สาวัง, สัมภาษณ์, 21 ตุลาคม 2558) คำกล่าวข้างต้นนี้แสดงให้เห็นถึงระบบการควบคุมพฤติกรรมของชุมชน ที่มีส่วนอย่างยิ่งต่อทัศนคติและพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน ผลการวิจัยนี้น่าจะมีส่วนและใช้เป็นแนวทางในการยับยั้งการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตที่เกิดขึ้นในชุมชนมัสยิดพัตฮูลบารีต่อไปได้